

M. Moesorgski

LIEDEREN EN DANSEN VAN DE DOOD

voor

bariton en orkest

bewerking:
Peter Greve
(2006)

Delen en uitvoeringstijd:

1. Wiegelied (4 min.)
2. Serenade (4½ min.)
3. Trepak (5 min.)
4. De veldheer (5½ min.)

Orkestbezetting:

2 fluiten (II ook piccolo)
1 hobo
1 Engelse hoorn
1 klarinet (A en Bes)
1 basklarinet (Bes)
2 fagotten
2 hoorns
1 trompet
1 trombone
(1 tuba ad lib.) (*)
1 harp
2 pauken
strijkorkest

(*) *De noten voor de tuba zijn in de partituur op dezelfde balk als die voor de trombone in kleine noten genoteerd.*

Tekst:

De tekst is, ervan uitgaande dat niet alle dirigenten moeiteloos Russisch zullen kunnen lezen, in de partituur fonetisch weergegeven volgens het Angelsaksische systeem, dat (in tegenstelling tot het Nederlandse) eenduidige transliteratie mogelijk maakt.

Er is geen poging gedaan de voor het Russisch typerende klankverschuivingen in de klinkers, met name in de onbeklemtoonde "e" en "o" in de richting van resp. "ie" en "a" weer te geven, omdat dit niet door alle zangers op dezelfde wijze wordt gedaan, en omdat hierdoor het terugherkennen van het oorspronkelijke woord bemoeilijkt wordt. De russische "ë" wordt in de getranslitereerde tekst als "yo" geschreven.

De russische "B" is steeds als "v" weergegeven. Deze wordt, afhankelijk van de letters eromheen en de positie in het woord als "w" of als "f" uitgesproken. De "v" is ook gebruikt in de desbetreffende uitgangen van de genitief enkelvoud, waar in het Russisch de als "w" uitgesproken "Г" geschreven wordt.

Het "zacht teken" is weergegeven door een apostrof ('), de "i s kratkoj" door een "i".

Een zo letterlijk mogelijke vertaling van de originele tekst (auteur: A. A. Golenisjtsjew - Koetoezow) in het Nederlands volgt hieronder.

(1) Wiegelied

Een kind kreunt. Een kaars verspreidt walmend een flakkerend licht. De hele nacht heeft de moeder, zich geen slaap gunnend, het kind gewiegd.

In alle vroegte klopt, behoedzaam, de barmhartige Dood op de deur. De moeder schrikt op, kijkt angstig om.

“Schrik niet, mijn beste! De bleke ochtend kijkt al door het venster. In tranen, je vol liefde zorgen makend, heb je je afgemat. Ga wat slapen, ik kom bij je zitten. Jij hebt het kind geen rust kunnen geven, lieflijker dan jij zal ik zingen.”

“Stil! Mijn kind woelt, het verweert zich, de aanblik verscheurt mijn ziel!”

“Wel, met mij zal hij spoedig inslapen. Slaap mijn kind, slaap zacht.”

“Zijn wangen verbleken, zijn adem stukt. Zwijg toch, smee ik je!”

“Een goed teken: het lijden wordt minder. Slaap mijn kind, slaap zacht.”

“Weg jij, vervloekte! Met je liefkozingen vernietig je mijn geluk.”

“Nee, ik wuif de jongen een vredige slaap toe. Slaap mijn kind, slaap zacht.”

“Heb medelijden, hou op met dit vreselijke lied, al is het maar even!”

“Kijk, hij is onder mijn vredig gezang ingeslapen. Slaap mijn kind, slaap zacht.”

(2) Serenade

Een betoverende vreugde, een diepblauwe nacht, de sidderende schemering van de lente. Met gebogen hoofd luistert de zieke naar de nachtelijke fluistering van de stilte. De slaap sluit haar stralende ogen niet, het leven roept op tot genietingen.

Maar onder het raam, in de middernachtelijke stilte, zingt de Dood zijn serenade:

“In de duisternis van je gevangenschap, wreed en rauw, verwelkt je jeugd. Een onbekende ridder zal je met zijn toverkracht bevrijden.

Sta op, kijk naar jezelf: je doorschijnend gelaat straalt van schoonheid, je wangen zijn purper, met een golvende vlecht is je lijf als in een onweerswolk omwikkeld. De blauwe glans van je waakzame ogen is helderder dan hemel en vuur, als een middagzwoelte zucht je ademhaling. Je hebt mij in vervoering gebracht, je oren hebben mijn serenade opgevangen. Je fluistering riep de ridder, de ridder kwam voor zijn laatste beloning, het uur van de verrukking is nabij. Je lijf is teder, het siddert betoverend. O, ik zal je verstikken in mijn krachtige omhelzing, luister naar mijn verliefd gestamel. Zwijg....

Je bent van mij!”

(3) Trepak

Wouden en vlakten. Nergens mensen te zien. De sneeuwstorm huult en kreunt; het lijkt alsof hij, kwaardaardig, iemand in het nachtelijk duister ten grave draagt. En kijk! Zo is het ook!

In de duisternis omarmt de Dood een boer, liefkoost hem, danst samen met de dronken man de trepak, zingt hem in het oor:

“Och, boertje, oude pechvogel, dronken heb je je de weg op gesleept, maar de sneeuwstorm, die valse heks, is opgestoken; ze heeft je opgepakt, je ongemerkt van het veld het dichte bos in gejaagd. Je bent door smart, angst en nooddrift gekweld: ga liggen, leun voorover en slaap in, mijn vriend! Ik zal je, mijn duifje, met sneeuw verwarmen en een groots spektakel voor je opvoeren!

Schud, sneeuwstorm, zwaan, een bed voor hem op! Hej! Begin, zing, noodweer, een sprookje dat de hele nacht duurt, zodat deze dronkelap vast kan inslapen. O, bossen, hemel en onweerswolken, duisternis, winden en stuifsnieuw, pak hem in in een sneeuwdekbed, ik zal de oude ermee als een zuigeling toedekken.

Slaap, mijn vriend, mijn gelukkig boertje! De zomer is gekomen, ontloken. Boven de velden lacht het zonnetje, sikkels blinken, gezang weerklinkt, duiven vliegen.....”

(4) De veldheer

Een veldslag dreunt, harnessen schitteren, bronzen geschut buldert. Regimenten rennen, paarden draven, rode rivieren stromen.

De middagzon vlamt op, de manschappen strijden!

De zon neigt ter kimme, de slag wordt heviger!

De zon gaat bleek onder, de vijanden vechten steeds heftiger en wreder!

En over het slagveld viel de nacht. De legers slopen in de duisternis uiteen. Alles werd stil, en in de nachtelijke nevel verhief het gesteun van de gewonden zich ten hemel.

Toen verscheen, verlicht door de maan, op zijn krijgsros, zijn gebeente fonkelend van witheid, de Dood! Zwijgend luisterend naar het geklaag en de gebeden, vol van trotse voldaanheid, reed hij als een veldheer over het slagveld. Na een heuvel opgereden te zijn, stopte hij, keek om zich heen en glimlachte. En over de krijgsvlakte weerklonk zijn schrikaanjagende stem: "De veldslag is afgelopen! Ik heb allen overwonnen! In mijn aangezicht hebben jullie je allen verzoend, strijders! Het leven heeft jullie verdeeld, ik heb jullie in vrede samengebracht: sta op als vrienden, doden, ter inspectie! Trek aan mij voorbij in een plechtige parade, ik wil mijn krijgers tellen. Legt daarna jullie beenderen in de aarde: het is zoet in de aarde uit te rusten van het leven.

Jaar na jaar zal onopgemerkt voorbijgaan, in de mensen zal de herinnering aan jullie verdwijnen. Maar ik zal jullie niet vergeten en luid boven jullie mijn middernachtelijk feest vieren! Met een zware dans zal ik de vochtige aarde aanstampen opdat jullie beenderen voor eeuwig nimmer de schoot van het graf kunnen verlaten, zodat jullie nooit uit de aarde zult kunnen verrijzen!"

* * *

M. MOUSSORGSKY

SONGS AND DANCES OF DEATH
FOR
BARITONE AND ORCHESTRA

ARRANGEMENT: PETER GREVE
(2006)

Movements and duration:

1. Kolybyel'naya	4 min.
2. Serenada	4½ min.
3. Trepak	5 min.
4. Polkovodyets	5½ min.

Orchestra:

2 flutes (II also piccolo)
1 oboe
1 English horn (F)
1 clarinet (A and B-flat)
1 bass-clarinet (B-flat)
2 bassoons
2 horns (F)
1 trumpet (C)
1 trombone
1 tuba (ad lib.)
1 harp
2 kettle-drums
voice
violin
viola
violoncello
double-bass

Abbreviation used in the score:

Fl, Picc
Ob
EH
Cl
BCl
Bs
Hr
Trp
Trb
Tb
Hrp
Timp
Bar
Vi I, Vi II
Ve
Vc
Cb

Text:

The songs shall be sung in Russian. As not all Western conductors can be supposed to be able to read Cyrillic letters, the text is given in the score in Latin letters using standard Anglo-Saxon transliteration conventions.